

Dissertatio Physiologica, De Principio Movente In Animatis

Rostochii: Typis Joh. Jac. Adleri, [1723]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1002501490>

Druck Freier Zugang

RU med. 20.Nov. 1723

Burchard, Christ. Mart. /a

DISSERTATIO PHYSIOLOGICA,
DE
**PRINCIPIO
MOVENTE
IN ANIMATIS,**

quam sub
PRÆSIDIO
VIRI

Excellentissimi ac Experientissimi
DOMINI

**CHRISTOPH. MARTIN.
BURCHARDI,**

Med. DOCT. & PROF. PUBL. ORD. FACULTATIS
MED. DECANI,

Fautoris atque Patroni sui æstumatissimi,
Publice in AUDITORIO habendam,

suscepit
HEINR. JOH. PETRUS WEIDENERUS,
Rostochiensis,

ad diem XX. Novembr. MDCCXXIII.

ROSTOCHII,
Typis Joh. Jac. Adleri, SEREN. PRINC. & Acad. Typogr.

DISERTATIO PHYSIOLOGICA
DE
PRINCIPIO
MOVEMENTE
IN ANIMALIBUS

PRÆFATIO
VIRI

CHRISTOPH. MAYERI
BURCHARDI

MD. DOCTOR. 1781. OPP. FACULTATIS
MED. PRÆFATIO
Rostockiæ anno 1781. 1782. 1783.
PUBL. IN AUSTRIÆ IMPERIO
HENTZ. JOH. PETRUS WILHELMUS
Böckhmann

ROSTOCKIÆ
Typis Joh. Jac. Altm. Schenck. & Acad. Typogr.

Nobilissimo ac Ornatisimo
DOMINO
WEIDENERO,
PRÆSES.

SI avita exempla stimulo sunt posteris, habes certe domi quæ ad virtutem incitare possunt : Patrem puto, tot meritis in Academiam, in Ecclesiam, conspicuum : Quem si pasibus haud æquis sequi tibi licet, gloriæ tamen satis erit, si & voluisse videaris. Quis enim facile paria auderet, aut pari felicitate exsequeretur ? Cum enim tot officiis districtus, & diversis occupationibus distractus sit, tantum tamen abest, ut defessum eum, aut deficientem unquam simus experti, quin majora eum moliri, & omnibus, quæ aggreditur, sufficere, observemus. Nemo in Cathedra Academica vel Ecclesiastica magis frequens ; nemo Lingua aut Calamo magis expeditus, ita ut sæpe eodem die tot diversa officiorum genera solus exsequatur, quæ vel trium hominum industriam aut vires postulant. Præterea, si fidem & constantiam erga amicos, humanitatem erga inferiores, erga ægenos benignitatem, æquum denique erga omnes animum, & promptum cuilibet inserviendi studium, contemplaris, habes dulcissime **WEIDENERE**, exemplar omnibus numeris ab-

solu-

solutum, ad quod animum, vitam, mores, componere,
vel eo nomine obstrictus es, quod solus paternorum
bonorum hæres, horum non magis, quam virtutum,
avidus fuisse videaris.

Et sane ita hætenus vitam instituisti, ut me-
liora in posterum de Te sperare valeamus: Præter
corporis enim & morum elegantiam, quæ non po-
stremam merentur laudem, hoc agis, ut non cru-
dum, ad Studium Juris, quod meditaris, animum
afferat, sed Philosophicis Doctrinis probe imbutum.
Testatur de eo præsens Dissertationis nostræ argu-
mentum, quod, quamvis à foro Tuo videatur alie-
num, non tamen invitatus illud suscepisti, sed ut de
eo copiam disputandi Tibi præberem, ultro petiisti.
Perge itaque porro, dilectissime WEIDENERE, ut
posteritas, cum fata Patrum Tuum ad superas revo-
caverint sedes, non lugeat, mortuum esse Magnum
WEIDENERUM, sed in filio revixisse, sibi gratule-
tur. Vale! & prospere ac ex voto, rem Tuam
gere.

DE PRINCIPIO MOVEN- TE IN ANIMATIS,

& quidem in specie,

SECTIO. II.

DE ANIMA BRUTORUM.

§. I.

Difficile & intricatum esse de Anima Brutorum argumentum, vel ex eo apparet, quod in hunc usque diem nulla exstat sententia, in qua tuto pedem figere liceat. (†)

§. 2. Duæ autem præ cæteris nunc prævalent opiniones, quarum altera ad Machinas refert bruta, ab extra necessitate mechanica movendas; altera spiritum immaterialem ipsis adscribit, & Brutum æque ac Hominem dicit Animal rationale.

§. 3. In adeo opposita autem abierunt Doctores, quod Hypotheses, in animo præconceptas, ad bruta applicare, & Naturæ vim inferre maluerunt, quam librum Naturæ consulere.

§. 4. Mirum autem, ex eadem Hypothesi plane contrarias ortum duxisse sectas! Cum enim utraque Secta præsupponat, Perceptionem esse cogitationem, in cogitatione autem consistere Essentiam Spirituum immaterialium, hinc Cartesiani

C

Brutis,

(†) Varias Philosophorum cum veterum, tum recentiorum de hoc argumento sententias vid. ap. Baile. Dict. H. & C. tit. Rorarius.

Brutis, *quoniam Anima immateriali destituuntur*, sensus non tantum internos, sed & externos denegarunt.

§. 5. Stahlii (†) contra Sectatores, invertendo ratiocinium, *quoniam sensus & perceptionem in brutis observant*, Animam immaterialem ac rationalem ipsis tribuunt, gradu forte ab humana differentem.

§. 6. Præterea cum supponant, *Omnem materiam se mere passive habere*, adeoque nullum corporis motum sine Spiritu movente concipere possunt, hinc quoque ex motu animalium, formatione corporis in ovulo, & nutritione &c. non brutis tantum, sed & plantis spiritum immaterialem præficiunt.

§. 7. Sed cum de omnibus Philosophicis doctrinis dubitandum, & inepti sint ad veritatis indagationem, qui ad eam præconceptis opinionibus accedunt, nos à partium studio alieni, utramque sententiam examinabimus.

§. 8. Perstat autem firmum, ab omnibus receptum axioma, in Naturalibus nihil admittendum, quod ad phænomena naturalia applicari nequeat; ut contra tanquam verum Demonstrationis principium agnoscendum, ex quo omnia phænomena explicari possunt.

§. 9. Cum itaque Liber Naturæ inspicendus prius sit, antequam placita Philosophorum admittantur, observabimus non tantum ex habitu externo, sed etiam ex Anatomicis inquisitionibus, Bruta esse machinas, five Corpora Organica, adeo sapienter efformata, ut partibus in motum & actum deductis, effectus ac finis, ad quem DEUS quamlibet condidit, non possit non consequi.

§. 10. Non autem puras machinas esse, ab extra tantummodo movendas, Cadavera recens extinctorum satis evincunt, quippe nec fustibus quidem in motum aut fugam concitanda.

§. 11. Præterea & motus putredinosus ac destructivus, qui vitali extincto consequitur, dubitare nos non finit, Bruta

(†) Stahlius jam pereuntes habuit ex veteribus Anaxagoram, Pythagoram, Platonem, Democritum, qui propterea & avium voces intelligere voluit; Campanella quoque & Bruno huic sententia fuerunt addicti, it. Brachmanes.

Bruta obtinere internum movens, *εντελέχειαν* Aristotelis, sive Complementum, quod corpus animat, & sine quo est merum cadaver.

§. 12. Quoniam itaque morti obnoxia sunt Bruta, necesse est, ut vivant, & quoniam mortua non sentiunt, nec amplius localiter moventur, ab externis impulsu, necesse est, ut objectorum impulsu sentiant, quamdiu vivunt, & valent.

§. 13. Sed & Herum agnoscunt canes, ac equi; alliciuntur blanditiis; minis contra fugantur, & dolorem ex corporis cruciatibus experiuntur.

§. 14. Porro & artes addiscunt, studio & manu ductione humana. Itaque & memoriam habeant præteritorum necesse erit.

§. 15. Hinc & exempla novimus canum, qui eos, à quibus ante aliquot annos injuria fuerant affecti, dignoscebant, & vindictam in eos exercere conabantur. (†)

§. 16. Necessario ergo & affectibus gaudent, nam & desiderio Domini absentis tenentur, & variis blanditiis redeuntem excipiunt. (††)

§. 17. Tandem denique cum perceptionis negotium in brutis lædatur, & rabie afficiantur, ita ut canes ne dominum quidem, aut ædes consuetas amplius agnoscant, sequitur in statum naturali & sensibus gaudere, & memoria, seu imaginatione.

§. 18. Hæc cum negare nemo possit, nisi qui sponte sensus & rationem captivare, & in pleno meridie cæcutire mavult, necesse est, ut agnoscant Cartesiani, *Perceptionem & Imaginationem non esse affectionem Spirituum Immaterialium, vel Brutis inesse Animam rationalem, cum recentissimis scriptoribus admittere coguntur.*

§. 19. Sed Principium rationale & Immateriale Brutis præesse, nullum indicium infallibile prostat.

C. 2

§. 20. Nul-

(†) Vid. de his Schelhamerus Tract. de Affectibus. Cap. 4.

(††) Vid. plura exempla affectionum in brutis l. c.

§. 20. Nullum enim brutum datur, quod doctrinæ, aut actionum moralium sit capax; nullum est, quod ex particularibus inductiones, ac universalis formet; nullum quod ex notis ignotum colligat.

§. 21. Imo ne linguas quidem addiscunt: & quamvis ad certum vocis sonum advescant canes, aut equi, non tamen sensum ac vim vocabulorum intelligunt.

§. 22. Sic canis toties baculo castigatus, addiscit tandem à bolo carnis oblata abstinere, cum herus adjicit, es giebt dir ein gutes Weib / contra avide eum arripit, cum additur, es giebt dir eine artige Jungfrau / licet neque vetulæ, neque virginis ullam habeat ideam.

§. 23. Sic psittaci voces humanas imitantur, quas tamen non intelligunt.

§. 24. Quid? quod ne simplicem quidem numerum inire valent bruta, quod tamen ex omnibus rationis officiis vilissimum videtur.

§. 25. Sic canes ac feles numerum proles enixæ non callent, & si ex tota foetura unum aut duos catulos ipsis relinquas, reliquorum jacturam non advertunt.

§. 26. Imo ne dignoscunt quidem suam prolem, nam Gallinæ eadem cura pullos anatum ac suos fovant.

§. 27. Præterea perceptivum illud & movens principium, in brutis, divisibile existit: nam partes anguillarum dissectæ, & corda exenterata motum continuant, eoque cessante, adpersione Salis, aut acus cuspe, denuo ad motum incitantur.

§. 28. Materialis itaque est Anima illa sensitiva & movens in brutis: divisibilitas enim in spiritum immaterialem non cadit.

§. 29. Sed & Sacra Scriptura rationem brutis denegat: (†) quod autem alibi dicitur (††) asinos ac boves cognoscere dominum ac præsepe, facile quilibet perspicit, id intelligendum

(†) Psalm. XXXII. 9.

(††) Jesaja, I. 3.

dum de cognitione sensuali, quam in bruta cadere, jam supra à nobis observatum.

§. 31. Itaque ex phænomenis & operationibus brutorum, sive à posteriori, demonstrare non possunt Recentissimi Scriptores, Animam, quæ sensibus & motui præest, esse immaterialem.

§. 32. Neque rationes à priori, quas adducunt, sufficiunt: siquidem unicum demonstrationis principium, cui ceu fundamento, totum suum Systema superstruunt, manifesto falsum est.

§. 33. Dicunt: *Quicquid movetur, moveri ab Ente immateriali*: Omnem enim materiam esse mere passivam. Sed cum hoc ultimum non sit absolute & universaliter verum, non potest etiam id, quod exinde inferunt, tanquam axioma indubitatum admitti.

§. 34. Est enim eque omnino materia passiva, sed non ita passiva, ut in motum redacta, nihil insitæ virtutis obtineat. Exemplo sit Pulvis Pyrius, qui, licet à scintilla, ac Aëre circumfluo, in motum primo sit concitandus, propria tamen sua virtute expansiva immanes & stupendos effectus edit, disjiciendo, & funditus evertendo singula, quæ eius visui ac disjunctivæ virtuti obsistunt.

§. 35. Sic etiam medicamenta passive se habent, sed non mere passive, propinata enim, & à natura nostra in actum deducta, vicissim agunt in corpus, & unumquodque pro sua diversitate diversos producit effectus.

§. 36. Præterea & arte humana virtutem activam materiæ, si non omni, certe tamen uni ac alteri imprimi posse, horologia & alia automata manifesto testantur.

§. 37. Neque hæc tanquam similia & nihil probantia hic consideranda sunt, sed tanquam exempla in contrarium, quæ aperte ostendunt, falsum esse Axioma, *Omne Movens esse immateriale*.

§. 38. Neque se expediunt, cum dicunt, hunc impetum durare tantum ad tempus certum, unum aut alterum diem:

diem: præterquam enim quod nunc horologia conficiuntur, quæ motum per integrum, imo plures menses, continuant, nobis non de diuturnitate hic sermo est, sed de rei veritate.

§. 39. Adeoque si negare non possunt, materiam penitus ineptam esse, ut virtutem activam ad certum tempus admittat, necessario falsum est Axioma, Omnem materiam esse mere passivam.

§. 40. Hinc etiam falsum est, quod exinde inferunt. *Quicquid movetur, moveri ab Ente immateriali*: Si enim hoc verum, sequeretur Calcis vivæ cum aqua colluctationem, & ebullitionem æstuosam, esse ab Ente immateriali, Horologium moveri à Spiritu, &c.

§. 41. Cum Ergo hoc Axioma manifesto ducat ad absurdum, Principium Demonstrationis amplius constituere nequit.

§. 42. Nec quicquam malæ causæ patrocinator, cum dicunt, *Primum movens in animalibus agere per totum vitæ decursum, Lamine chalybeæ autem, in Horologio, quotidie novum impetum esse imprimendum*: Sufficit enim materiam posse ita disponi, ut activam virtutem induat, & in alia corpora vicissim transferat, quocunque enim se vertunt, agnoscent tandem Axioma ipsorum non esse universaliter Verum, adeoque Principium Demonstrationis constituere nequit: ex puris particularibus enim nihil sequitur.

§. 43. Et fane si DEus materiam voluisset mere passivam, impossibile fuisset hominibus, ipsi activam virtutem imprimere, voluntas enim DEI est immutabilis, nec plus in materiam homini concessisse, putandum est, quam ipse sibi reservavit.

§. 44. Quod autem automata humana intra certum temporis spatium motum suum absolvunt, tantum abest, ut sententiam nostram destruat, quin potius confirmet. Nam & animalia, insecta, & plantæ, determinatum obtinent tempus, aliquot annorum, dierum, aut horarum, intra quod motum vitalem peragunt, pereuntque.

§. 45. Itaque

§. 44. Itaque ipsorum vitale principium non potest esse *Ens immateriale, libere, & deliberato consilio agens*, ut nobis persuadere conantur, sed potius materiale, quod ad certas Leges a Summo Numine adstrictum, pro diversa sua conditione, diuturniori, aut breviori mora, actum suum absolvit, non sponte, sed ex semel statuta Conditoris Lege. (†)

§. 45. Interim facile largimur, opera divina longe perfectiora esse humanis, & in minima musca plus sapientiae, sive Principium internum movens, sive Mechanismus omnium partium consideres, reconditum esse, quam in artificiosissimo quovis & magni pretii automato.

§. 46. Sed instant novi dogmatis Authores: Laminam chalybeam in Automatis non posse dici *Movens primum, spontaneum, vere, & active agens*, quæ tamen prædicata animæ brutorum conveniant.

§. 47. Ast videant, ne sibi, aliisque imponant, ipsa denominatione in errorem seducti. Nam quamvis Anima revera sit Primum movens internum, respectu habito ad Animal, quod movetur, tantum tamen abest, ut Principium illud se ipsum moveat, & vere activum sit, quin potius manifeste passivum sit, ab extra in motu conservandum.

§. 48. Quodsi enim movens illud universale, Aër, subtrahitur Animalibus, per Antliam Pneumaticam, in momento pereunt, manifesto indicio, Animam Brutorum motricem, ac vitalem, non esse agens liberum, spirituale, nec vitæ causam esse spiritum immaterialem.

§. 49. Et quamvis in Homine Spiritus immaterialis adsit, non tamen & Homo sine Aëre vivit, nam & ipsius vitale principium, æque ac brutorum, non Spirituale est, sed materiale.

§. 50. Sunt itaque corpora Animalium potissimum comparanda cum machinis hydraulicis, ac pneumaticis: nam quemadmodum hæc, à fluido allabente, in motum deducuntur, in eoque perpetuo perdurant, quamdiu & machina salva est, & fluidum externum sufficit, sic etiam Animalia, quamdiu sal-

(†) Confirmat hanc sententiam Divinus Syracides Cap. XVII. dicendo, *Qualiber agero suum opus, ex mandato divino.*

Salva est corporis machina, partim affluente novo chylo, partim aëre, salva perstant & vivunt.

§. 51. Neque tamen nostra mens est, animalia, æque ac prædictas machinas, ab extra tantummodo moveri, sed alimenta, ac aërem, rite in corpore mutata, partim fomitem præbere Animæ, utpote materiali, partim eam in motu conservare, ut mox apparebit.

§. 52. Habent autem Animalia duplex principium, æque ac Plantæ, Vitale alterum, alterum Plasticum & Movens, quod etiam Perceptioni simul præest.

§. 53. Vitale est ipse Sangvis, non active se movens, sed partim alimentis, partim ab altera illa Anima in motu, ope certarum machinarum, perpetuo conservandus.

§. 54. Est enim sangvis Principium Vitæ immediatum, æque ac succus in Plantis. Præterquam enim quod Sacra Scriptura id toties testatur, phænomena varia id comprobant: Subsistente enim sangvine, in momento perit Animal, aut si in parte aliqua id sit, pars ista emoritur.

§. 55. Sed præter sangvinem aliud Principium Perceptivum & Movens adest: Nam vivere Animal aut Partes ejus possunt, sine omni sensu ac motu, ut in Paralyfi observamus; aut si nervus aliquis ligatura fuerit constrictus, aut dissectus, cessante statim partis sensu, ac motu, ad quam nervus pertinet.

§. 56. Itaque hoc Principium Perceptivum non ex Corde cum Sangvine ad Partes fluit, sed ex Cerebro, per nervos, undique se diffundit.

§. 57. Ex qua observatione de novo apparet, materiale esse hoc Principium, quoniam obstructo, aut ligato nervo, impeditur, quo minus ad partem tendat: Spiritus enim immaterialis ejusmodi obstaculis arceri non posset.

§. 58. Quoniam autem hæc Anima in conspectum non venit, necesse est, ut sit Aëreæ Æthereæque naturæ, æqualis cum Plantarum Anima Plastica.

§. 59. Neque obstat, quod in Plantis non percipit, non

non enim per se pollet hac facultate, sed Perceptio fit in apto organo, cerebro nimirum, suis sensoriis instructo, ut mox plenius apparebit.

§. 60. Esse autem hanc Animam sensitivam Aëreæ Æthereæque indolis, præter superius adducta, (*) etiam alia comprobant.

§. 61. Nam (1.) Operationes, quæ à principio Perceptivo peraguntur, adeo nobiles sunt, ut in materiam ullam, imo ipsos, Chemicorum Spiritus, Quintasve Essentias, miris licet encomiis suffarcinatas, cadere nequeant.

§. 62. (2.) Quoniam invisibile est hoc Principium, necesse est, ut ex Aëre & Æthere constet, vel ex Materia adhuc subtiliori: sed subtilius quid præter Ætherem dari, nondum constat, & prætereā ineptum foret, ut in partes corporis solidas ageret; Nam ipse Æther ob subtilitatem suam non immediate in corpora crassiora agere potest, quoniam omnia penetrat, sed agit mediante Aëre.

§. 63. (3.) Quoniam visus non fit in Oculo, nec auditus in Aure, sed in mediotullio Cerebri, recta ratio suadet, Animam sensitivam, quippe quam materialem esse demonstravimus, constare ex Æthere & Aëre, siquidem nulla alia materia in tota rerum natura prostat, quæ radios lucidos aut sonoros propagare possit, præter prædicta fluida.

§. 64. Accedit (4.) quod nullum Animal reperitur Aëre destitutum, cum alias æquilibrium cum Athmosphæra incumbente servare non posset. (**)

§. 65. Necessario itaque in corpore animalium, adeoque etiam in Cerebro ac Nervis, certa Aeris portio inclusa est.

§. 66. Cum autem Aër nullibi solus existat, sed ipsius interstitiis certa Ætheris copia respondeat, ex instituto divino, & natura fluidorum subtilissimorum, per interstitia crassiorum se insinuantium, hinc Ætherem in Cerebro adesse, nemo negare poterit.

D

§. 67.

(*) Vid. de Anima Plant. §. 54. seq.

(**) Senrmius Phil. Eccl. T. II, Diff. de Respir.

§. 67. Quamvis enim hic ipse ob summam tenuitatem incarcerationi se non patiat, non tamen iste ab Aëre, in Cerebro ac Nervis contento, sponte secedere potest, sed ex legibus Naturæ obstrictus est, Aeris interstitia replere, adeoque simul cum isto principium movens & sensitivum in Animalibus constituere.

§. 68. Præterea cum summo Conditori non difficile fuerit Spiritum Immateriale Humanum corpori alligare, non difficulter quoque potuit certam Ætheris Aërisque portionem, quanta ad æquilibrium cum Atmosphæra servandum, & reliquas operationes, requiritur, corpori animalium adstringere, ut non nisi post mortem plenarie in libertatem vindicaretur.

§. 69. Si enim transitorium quid esset Anima perceptiva, ita ut perpetuo diffunderet, mediante respiratione & alimentis continuo regeneranda, non possent bruta ideas præteritorum, ad unum vel alterum annum servare. (†)

§. 70. Id equidem certum est, & ex prædictis demonstratum, Aërem ac Ætherem necessario nervis ac cerebro inesse. Impossibile itaque est, hæc fluida illic persistere, sine ulla actione.

§. 71. Sunt enim hæc fluida primum movens omnium mutationum, quæ in sublunaribus contingunt: hinc in corpore animalium persistere nequeunt, ut nihil illic moveant, non quidem active, sed ab externo Aëre, incumbente Atmosphæra, variisque soni ac lucis mutationibus impulsæ.

§. 72. Prout namque ab extra diversimode, impelluntur, & ad certam motus determinationem disponuntur, sic

(†) *Hinc non commode Spirituum animalium nomine venit Principium illud perceptivum, nam & isti ex Doctorum mente dissipantur, ac rursus regenerantur: Placuit itaque nobis adhibere nomen Anima, & quidem sensitiva. Interim nemini de terminis, usque receptis, litteris movebimus.*

vicissim etiam diversos actus in corpore producant, & quidem ex necessitate suæ naturæ.

§. 73. Actus & Actionem dico respectu Animalis, quod ab istis actuatur, & cujus Animam sive Principium primum movens constituunt.

§. 74. Habent itaque hic Recentiores Principium movens in Animalibus, quod tam anxie quarunt: cum Aër ac Æther talia fluida sint, quæ, quamdiu saluum DEus vult hujus Mundi systema, non possunt non perpetuo moveri, & sic vicissim motum aliis, adeoque ipsis etiam animalibus imprimere, ut necesse non sit cum ipsis ad Spiritum immaterialem confugere, & bruta facere rationalia.

§. 75. Ut autem hoc magis distincte appareat, observandum, Aërem, Ætheremque, mediante Corde, in circulatorium propelli motum, cum sanguine & humoribus mixta, ita ut ad Cerebrum delata, minutissimos ejus tubulos ingrediantur, per nervos vicissim deferenda, donec humoribus mixta, ad Cerebrum redeant.

§. 76. Cum enim materiata sint, & per totum corpus ac humores diffusa, reliquorum fluidorum motum sequuntur, eodem impulsu agitata.

§. 77. Atque hic motus continuo fit, quamdiu animal vivit, & quam maxime naturalis est, maximamque utilitatem affert in negotio vitali, motum partium tonicum conservando, ut ex sequentibus plenius patebit.

§. 78. Sed & aliæ motus Leges sunt, quibus subiecta sunt fluida ista subtilissima, in corpore animalium.

§. 79. Nam mediantibus radiis lucidis, ac sonoris, in organis sensoriis impulsa, eundem cum externis motum concipiunt, & quidem præcise talem, qualem externa fluida patiuntur. *Cum enim ejusdem cum externis fluidis nature sint, istam quoque motus Legibus obtemperant, necesse est.*

§. 80. Quemadmodum ergo æther externus ab objectis visibilibus reflexus, certo, determinato, & nobis incomprehensibili motu, imaginem objecti in speculo vel camera ob-

D 2

scu-

scura representat, sic internus Æther eundem motum in nervo optico subire coactus, in sensorio communi exprimit ideam objecti visibilis.

§. 81. Porro, prout qualibet vox peculiarem Aëris motum, ejusque specificam determinationem postulat, sic internum, in aure & nervis acusticis, Aërem, in eundem impelli motum, & perceptionem vocis sensorio communi imprimere, ipsa auris machina dubitare nos non finit.

§. 82. Quemadmodum enim Oculus perfectam exprimit Cameram Obscuram, ita ut magis completa, nulla Artis industria confici possit, sic Auris interna omnia obtinet, quæ ad augmentandum & propagandum sonum, humanum ingenium unquam excogitare potuit. (†)

§. 83. Neque obstat Cerebrum esse corpus opacum, molle ac humidum, adeoque minus aptum, ut radii lucidi, aut sonori per illud propagentur.

§. 84. Neque enim ad visum requiritur illuminatio Cerebri, nec ad auditum motus fibrarum tremulus, sed ad perceptionem sufficit, ut Animæ partes Aëreæ vel Æthereæ in eandem motus determinationem abeant, quam objecta visibilia, aut corpora sonora externis fluidis imprimunt, & quidem in Cerebro, rite constituto.

§. 85. Corpora enim sive solida, sive fluida fuerint, moveri nequeunt, ut non vicissim motum in alia transferant, sicque effectum producant, pro corporum diversa natura, ac impetus vario gradu, diversum.

§. 86. Primus autem effectus, quem Anima ab objectis impulsus in animalibus excitat, est ipsa Idea, si non objectis ipsis, certe motui, quem fluida externa ab objectis visibilibus ac sonoris patiuntur, exacte respondens. vid. §. 77.

§. 87. Falluntur ergo, qui ideas in homine non nisi fictiones mentis esse contendunt, (††) & propterea, quoniam
bru-

(†) Vid. de hoc argumento Schelhamerus in Tractat. de Auditu.

(††) Malebranche, Recherche de la Vérité p. 47. 53. 83. 87. 99. 105. ex quo Clericus & alii sua fideliter exscribere, novitate magis, quam veritate opinionis allecti,

bruta mente destituuntur, nullas ipsis inesse ideas, nullam perceptionem, contendunt.

§. 88. Nam quamvis facile concedam, in objectis coloratis nil esse nisi causas colorum, negari tamen nequit, ipsos radios lucidos revera coloratos existere: si enim non essent tales, qui possent objecti imaginem in speculo vel camera obscura repræsentare?

§. 89. Sic per prisma vitreum incidentes radios sibi mens non fingit coloratos, sed tales revera existere, experiri poteris, si radios per prisma transeuntes chartâ excipias: nam eosdem colores in charta repræsentari observabis. (†)

§. 90. Cum itaque perceptio, sive idearum simplex apprehensio, non sit mentis quædam fictio, sequitur eam in certo ac determinato Anima sensitiva materialis motu, cum isto, quod organis sensorii impressus est, conveniente, consistere, & quidem in apta Cerebri machina.

§. 91. Est enim Cerebrum ad perceptionem absolute necessarium. (††) Hinc (1.) omnium perfectorum animalium Cerebrum quoad omnes partes, protuberantias & denique secessus, sive sic dictos ventriculos convenientem cum Cerebro humano conformationem habet. (2.) Notissimum est profundiora Cerebri vulnera, rite licet curata, stupiditatem in ipso homine relinquere. (†††) (3.) Constat nudam tubulorum Cerebri compressionem, ex stagnatione sive congestionem

D 3

(†) Idem circa reliquorum sensoriorum objecta observandum: quemadmodum id solidissime pro consuetudine sua demonstravit perspicacissimus Schelhamerus, per integrum Caput 3. de Animi humani affectibus.

(††) Subolsceit jam id ipsum Malebranche, & cum perceptionem & affectus ex Cerebri ac nervorum fabrica deduxisset, statetur, quod etiam Bruta perceptionem & affectus habere possint, nisi pura essent Machina.

(†††) Fallopius, de Curand. Vuln. Cap. 45. testatur, se multa habere exempla illorum, qui è gravissimis Cerebri vulneribus eluctati sint, sed stoliditatem contraxerint.

sione humorum, perceptionem statim lādere, & soporem profundissimum, imo, nisi brevi tollatur, ipsam mortem inducere.

§. 92. Quemadmodum enim turbatus, post vulnorum graviorum curationem, tubulorum Cerebri ordo in causa est, ut non rite secundum institutum divinum absolvere motum suum possit Anima sensitiva, unde stoliditas sive stupiditas consequuntur; sic à compressione tubulorum, motus ejus plenarie suspenditur, unde statim observatur omnium sensuum abolitio, & tandem etiam mors, quoniam machinarum, quæ sanguinem propellunt, motus, ab influxu animæ sensitivæ potissimum pendet. (†)

§. 93. Cum itaque in ipso homine perceptionis negotium non sine Anima materiali & cerebri iusta machina procedat, facile apparet, in brutis sufficere Animam materialem, in apta cerebri machina hospitantem, cum præter perceptionem & imaginationem passivam nihil in ipsis observare liceat.

§. 94. Imaginationem passivam dico, qua bruta non apta sunt absentium objectorum ideas pro lubitu revocare, utpote Ente libero agente destituta.

§. 95. Non tamen destituta sunt imaginatione. Est enim imaginatio nihil aliud quam repetitio idearum, per sensus perceptarum.

§. 96. Quemadmodum n. idea sensualis (**) consistit in certo ac determinato animæ sensitivæ, in cerebro, motu,

(†) Vid. supra §. 53. & 77. Est n. Animal perpetuum mobile, cuius quippe partes solida à fluidis, fluida vero vicissim à solidis moventur.

(**) Distinguendum omnino inter ideas sensuales, & intellectuales, quas mens ex sensu perceptis colligit, adeoque soli Homini familiares sunt. Sensuales autem dicimus, nudam illam impressionem, qua frigus, calorem, equum, rusticum, percipimus, sed ad eorum plenioram contemplationem animum non applicamus.

tu, conveniente cum eo, qui organis sensorii est impressus; sic repetitio ideæ absentis, est reiteratio illius determinati motus, qui ipsi specificè debetur, unde idea absens, tanquam præsens, denuo percipitur.

§. 97. Facile itaque apparet bruta non posse destitui imaginatione: Nam (1.) dum objecta olim percepta ipsis denuo offeruntur, idemque motus in Cerebro reiteratur, tandem notitiam contrahunt de illis: hinc Herum, domesticos &c. agnoscunt, & artes addiscunt, ut viso signo, vel sono audito, agant, quod agere ex institutione & adfvefactione jubentur.

§. 98. (2) Observandum; cum Anima sensitiva nunquam penitus quiescere possit, (*) quamdiu Cerebrum rite est constitutum, necessario etiam absentium objectorum ideas ipsis observari, & quidem illorum, quæ sæpius ipsis occurrunt, præprimis quæ ad vitæ conservationem faciunt.

§. 99. Cum n. Anima ob toties reiteratam objecti cuiusdam oblationem, toties eandem semitam repetere cogitur, non solum magis disposita & proclivis redditur ad hunc motum, (**) sed ipsi etiam Cerebri tubuli, qui ad certam istam ideam requiruntur, magis apti redduntur, ut in istis facilius motum exercent, quam in aliis.

§. 100. Hac motus reiteratio in homine pro lubitu instituitur, & quælibet ad animum revocantur ideæ, quoniam Ente immateriali & libero agente gaudet, cuius imperio Anima illa sensitiva, ex instituto divino, est subiecta.

§. 101. Sed brutis, Ente libero agente destitutis, ad
fvetæ,

(*) Vid. supra §. 75. seq. nam circulatorius anima motus etiam tempore somni rite procedit, quemadmodum id pulsus cordis, aliæque operationes naturales testantur. Cum autem vigilat animal, necessario percipit, vel imaginatur, quoniam vigilia nihil aliud sunt, quam sensuum & imaginationis usus.

(**) Vid. supra de Anima Plant. §. 55. 56. seq.

svetæ, & toties repetita ideæ communiter obverfantur, quoniam pro lubitu eas excutere, aut iis obfistere nequeunt.

§. 102. Quoniam itaque imaginatio brutorum non ad quaslibet ideæ se extendit, sed ad paucas tantum, vel arte, vel naturæ ductu, toties ipsis impressas, hinc etiam ad motus corporis, qui ex hisce ideis fluunt, admodum exercitata redduntur, ipsis nervis ac musculis, frequenti exercitio, ad illos motus magis dispositis.

§. 103. Atque hinc est, quod suas operationes, five naturæ ductu, five arte edoctas, tanta dexteritate perficiunt, ut admirationi sint nobis, & non sine Spiritu quodam præfide perfici posse, persuadeamur.

§. 104. Naturæ ductum autem non tanquam occultam qualitatem hic allego, sed tanquam principium conservationis, quod summus Conditor cuilibet animali indidit.

§. 105. Cum n. quaslibet animalium species, ex instituto divino, diversa ratione vitam conservare debeat, hinc DEus diversum appetitum ipsis indidit, & grati ac ingrati sensum, unde animal impellitur, ut suæ studeat conservationi, non ratiocinando quid agendum, quod genus vitæ eligendum, sed *impulso passivo*.

§. 106. A fame n. impellitur animal ut alimentum quærat; quibus autem appetitus sit explendus, à Summo Numine cuilibet, pro generis diversitate, inditum; in eumque finem armis & mediis instructum est, tam specificæ, ac mechanice formati, ut iis in actum deductis, finis non possit non consequi.

§. 107. Ex hoc diverso appetitu simul ratio deducenda, cur alia animalia aliis magis sint ingeniosa: Nam quæ fere ubivis obvium habent alimentum, ut herbivora, stupidiora sunt carnivoris, siquidem nulla arte & industria indigent, ut illud inveniant: Stupidissimum vero omnium est porcus, quoniam delicias suas in ipso quoque stercore repperit.

§. 108. Magis contra ingeniosa redduntur, quæ ex rapto vivunt, & quidem præ cæteris ista, quæ robore minus pollent.

pollent, ut vulpes. Cum n. majora animalia aggredi nequeat, sed ipsi res sit cum leporibus, anseribus, aliisque animalculis, quæ volatu, vel pedum pernitate eum superant, necesse est, ut insidias struendo, ea circumveniat, & latrantis stomacho succurrat.

§. 109. Imaginationem itaqve præ cæteris exercet, non tamen Electione spontanea, neque novas venandi artes excogitando, sed experientia præteritorum, quam juniores, suos comitando parentes, primum acquirunt, & postmodum cum ætate magis excolunt, famis stimulo impulsæ.

§. 110. Ex quibus proinde apparet, Summum Conditorum tantum perceptionis ac imaginationis, sive memoriæ brutis concessisse, quantum ad conservationem cujusque generis requiritur.

§. 111. Præterea, id ipsam exercitatione naturali, imo & artificiali, industria humana, excoli in majus posse, & quidem mediante inedia potissimum, ac fustigatione, duobus adminiculis, quibus principium perceptivum in brutis quam maxime excitatur, & ad certos corporis motus vicissim impellitur, tandemque redditur exercitatum. (*)

§. 112. Nunquam autem talia addiscunt bruta, quæ principii perceptivi vires superant: ut sunt Linguae ac Vocum veræ significationes, adeoque nec moralia præcepta, aut actiones ex his fluentes, ut facile appareat, verum intellectum, & Ens immateriale ipsis non inesse.

§. 113. Imo ne quidem artes, sive exercitia addiscunt, quæ ex machina corporis non quodammodo fluunt. Sic bipedes incedere ac saltare, canes aliquatenus, adhuc melius simiæ, & ursi, apprehendunt, nunquam oves, porci, aut boves.

§. 114. Itaque materiale est principium perceptivum quod brutis præest, & quidem Æthereæ Aëreæque indolis, cum

E

Phœ-

(*) Cum enim DEUS conservationem suarum creaturarum poluerit, hinc appetitum ipsis indidit, ut sibi alimentum provisionent; & doloris sensum, ut evitare pericula discerent.

Phænomena, in brutis obvenientia, ex horum fluidorum natura quam optime explicari possint.

§. 115. Verum non sufficiunt hæc duo ad animæ sensitivæ complementum, sed accedit tertium quid, Lympha nempe tenuissima, manifesto in cerebro ac nervis obvia, non ut addat aliquid prædictis, sed potius ut detrahat, & Aëris Elasticitatem, Aetherique pernecitatem infringat, (*) sicque ex ipsis constatam Animam sensitivam operationibus animalium attemperatam reddat.

§. 116. Pro hac diversa animæ miscela, five naturali, five morbosa, iterum varia phænomena occurrunt. Sic bruta, quæ uberiori humido naturaliter gaudent, ad motum corporis, & reliquas animales operationes, magis lenta sunt, & ex his præcipue, quæ probe sunt saginata.

§. 117. Hinc quoque humido & frigido cælo, cum plus humidi cum Aëre colligitur, & corpus minus perspirabile existit, homines æque ac animalia minus alacria percipiuntur, & ad motum corporis minus expedita.

§. 118. Id quod Hippocrates jam olim advertit, & quoniam Spiritus immaterialis nullam in homine habebat notitiam, ex igne, (quem alibi ætherem & calidum dicit) (**) & aqua constatam animam vult, dicendo: Ex his Anima si temperata sit, sapientissimam esse; (***) sed si aqua paulo abundantior sit, ejusmodi homines sapientia minores esse, sed constanti mansuetudine.

(*) Aëris Elaterem non minus quam Aetheris vehementissimum ac rapidissimum motum ab aqueis, in Aëre natantibus, infringi, non tantum barometrum, sed & specula caustica manifesto ostendunt.

(**) Libr. de Carnibus §. 1. Libro vero de Morbo Sacro dicit: Cerebrum esse Interpretem sapientia, Aërem vero ipsi Sapientiam exhibere. §. 17.

(***) De Diata, §. 29. apparet Auctorem hic Sermonem habere, de Cholericis, Sanguineis, & Sanguineo cholericis,

tudine se commendare; (*) Si vero nimium abundet aquosum, homines fieri stupidos; (**) quodsi contra ignis nimium superet aquam, hos vel maniacos esse, vel non multum abesse ab insania. (***)

§. 119. Miror itaque quomodo ex recentissimis scriptoribus aliqui ad Hippocratem provocare possint, eumque tanquam Patronum suæ sententiæ adducere? Cum tamen iste Spiritum immaterialem ne quidem in homine agnoverit, multo minus omnia viventium phænomena ad Spiritum immaterialem retulerit.

§. 120. Caterum de Animâ sensitivâ, Rationalis Principii ancillâ, quam solum agnovit, rectissime Philosophatur Medicinæ Parens, siquidem & animi humani dotes, maximam partem ab ista animæ sensitivæ temperie pendent, ut in posterum plenius apparebit.

§. 121. Quemadmodum ergo aquosum principium, si nimium abundat in Cerebro, activitatem animæ sensitivæ infringit, & ad segnitiam, somnolentiam, ac stupiditatem disponit; sic contra, si inflammabile quid, præternaturam, animæ sensitivæ commiscetur, activitas ipsius iusto, quam par est, augetur, unde deliria, phrenitis, rabies, & immane corporis robur. (****)

§. 122. Sic Spiritus vini ad libræ pondus, tempore æstivo, molosso exhibitus, altero statim die rabiem excitabat, ita ut canis propter truculentiam sclopeto fuerit trucidandus.

E 2

§. 123.

(*) Cit. loc. §. 33. ut sunt Phlegmatici & Phlegmatico sanguines;

(**) Cit. loc. §. 32.

(***) Cit. loc. §. 37. in hisce duobus ultimis casibus de statu præternaturali sermo est.

(****) Ignem non solum Etheris rapidissimum motum intendere, sed & Aëris elasticam virtutem immensum augere, varia experimenta comprobant. Vesicam, post Aëris expressionem, circa collum forti ligatura constringe, eamque ad ignem admove, & statim Vesicam à paucis Aëre restitante distendi, & maximo cum fragore disrupti observabis.

§. 123. Manifestum ergo ex hisce est Animam brutorum sensitivam varias pati mutationes, pro diversitate temporum anni, victus, vitæque generis, ut propterea dubium superesse non possit, eam esse materialem.

§. 124. Sed cum in homine eadem illa anima adsit, quæ iisdem mutationibus est obnoxia, unde etiam operationes animi in hominibus læduntur, dubium perstat, annon in brutis, æque ac homine, Spiritus immaterialis, tanquam director Animæ perceptivæ præsit, idæas ab ipsa suppeditatas colligat, & secundum eas motus animales dirigat, & administret?

§. 125. Præterquam autem quod in creationis historia nullibi occurrit, spiritum immaterialem brutis esse concessum, etiam aliis in locis Sacra Scriptura testatur, brutis præter materiale quid nil inesse. Imo aperte intellectus ipsis denegatur, neque ullum ejus vestigium in operationibus ipsorum apparet; Spiritus autem non datur intelligendi potentia destitutus.

§. 126. Neque obstat dari gradus Spirituum: nam quamvis inde inferre tibi liceat, unum, potentia intelligendi, alterum superare, dari tamen Spiritus, ita omni intelligentia destitutos, ut ne planas quidem & simplices Juris naturæ regulas intelligere possint, nunquam demonstrabis.

§. 127. Sic si cani majori quotidie præcipias, ne cibum minori socio præripiat, continuo inculcando, *quod tibi non vis fieri, alteri non facias*, nihil ages, nisi satietas aut baculus eum arceat.

§. 128. Dicis, DEUM posse Spiritibus brutorum *subtrahere intelligendi potentiam*, ita ut nil ipsis restet intelligentiæ, quam quod ad vitæ conservationem ipsis sufficit: *Agere enim quodvis animal propter finem: hoc autem esse officium Entis intelligentis.*

§. 129. Sed an DEUS Spiritibus subtrahere possit intelligendi potentiam, tanquam proprietatem essentialem, admodum paradoxum mihi videtur. Si id ipsius potentiæ non

re-

repugnare asseris ? mihi quoque concedes, DEUM potuisse brutis superaddere tantum cognitionis sensualis, quantum ad conservationem eorum sufficit: imprimis cum in ipso homine perceptio sensualis, quatenus est sensualis, sive passiva, itidem ex machina corporea, unice pendeat.

§. 130. Bruta autem propter finem agere, facile concedimus, sed non ratiocinando, non spontanea electione, sed ex necessitate coactiva, ipsis quid agant, aut cur agant, non cogitantibus. Sensem enim famelicum ipsis indidit DEUS, & ut in certum eduliorum genus appetitus feratur, ex instituto divino habent; ut denique sensibus gaudeant ad indagandum alimentum, & tali partium structura, cum externa, tum interna, ut acquirere, & in usum convertere illud possint, soli Creatori debetur.

§. 131. Quid enim putas, si DEUS Leonem produceret armatis dentibus, unguibusque destitutum, nonne pereundum ipsi brevi foret? Nam in majora animalia vim exercere non posset; minora vero, præterquam quod velocitate facile vires ipsius eluderent, non sufficerent etiam; ut rictum, multo minus latrantem stomachum immanis bestiae explerent.

132. Certe in eo quam maxime aberrant recentiores, quod finem, propter quem agere observant animalia, arcessunt à principio interno Spirituali, cum tamen iste deducendus sit à Summo Numine Creatore. Hic enim omnia ad finem certum condidit, talibusque mediis prospexit, quæ ad finem producendum sunt aptissima, ita ut de se ipso testetur: und siehe / es war alles sehr gut. Bonum autem dici non merebatur, nisi bonum fuisset ad finem, quem DEUS præfixit. (*)

§. 133. Sed dicis inesse tamen Canibus deliberationem & electionem, nam interdum canem ad nutum Heri statim advolare, alia vice nullis blanditiis, imo ne comminatione quidem excitari à latebra posse, ut Hero obtemperet. Inesse itaque Canibus principium rationale & immateriale.

E 3

§. 134.

(*) Vid. Syracides circa finem Cap. XVI, aut initium XVII.

§. 134. Verum qui perspectum habet, quid molestus lassitudinis sensus, satietas nimia, aut corpus probe saginatum, etiam in ipsis hominibus possit, ita ut ægerrime aggrediantur negotia, quæ motum localem requirunt, is quoque non difficulter cognoscet, causas istas materiales, in cane latebras amante, magis locum habere, quam deliberationem aut Electionem, solis Entibus intellectualibus familiarem.

§. 135. Certe quam molestus sit lassitudinis sensus, & quantopere iste tandem resistat motui animalium locali, ex venationis isto genere, quod minoribus canibus instituitur, (aus der par force Jagt) clarissime apparet, subsistunt enim tandem animalia lassitudine victa, & ultro persecutoribus se offerunt.

§. 136. Sed pergis: Te non concipere, quomodo Ens materiale perceptiva facultate, aut appetitu sensitivo gaudere possit.

§. 137. Verum ab imbecillitate intellectus nostri, ad effere rei, non valet consequentia, multa enim in naturalibus fieri observamus, quæ intellectum nostrum superant. Exemplo nobis sit gladius, tactu fulminis in momento collisus, salva vagina: Hoc quamvis captum nostrum superet, negari tamen nequit.

§. 138. Præterea ex sacris documentis non tantum, sed etiam ex phænomenis naturalibus ostendimus, *brutis non inesse Principium immateriale*, quod sufficere deber: Nam exinde consequitur, omne, quod agunt bruta, ex causis naturalibus provenire, & has propterea, si possibile, indagandas esse: Si vero id non licet, admiranda est Summa Conditoris Sapientia, non autem hæc ad captum mentis nostræ limitanda est, & circumscribenda.

§. 139. Porro ostendimus, Animam rationalem, in homine, non esse principium perceptivum, Sed perceptionem pendere *unice à determinato animæ materialis motu, in apta Cerebri machina.* (*)

§. 140.

(*) Hoc ne ipsi quidem Cartesiani difficere possunt. Vid. Malebranché p. 171. seq. qui ex diversa Cerebri conformatione & fluidis

§. 140. *Quibus enim salvis, salvi sunt sensus externi & interni, quibus vitatis, leduntur, iis perceptio, cum in homine, tum maxime in brutis, est adscribenda.*

§. 141. Facile interim concedimus, neque animam illam per se pollere facultate perceptiva, multo minus Cerebrum sibi relictum, sed ex utriusque iusta conjunctione, dum in actum deducuntur, tertium quid, nempe ideam, exsurgere.

§. 142. Et sane multi alii effectus in naturalibus observantur, qui ex combinatione diversorum corporum oriuntur, qui ab uno eorum, separatim, frustra expectantur.

§. 143. Sic ipse Æther lucidus imagines objectorum repræsentat, non tamen sibi relictus, sed cum à tali machina excipiuntur radii lucidi, quæ imaginem admittere est apta, ut sunt Speculum, Camera obscura, & Oculus.

§. 144. Sic porro Aër, quamvis subiectum soni existat, neque per se sonum concipit, neque organon musicum sine Aëre ullum profert sonum. Sed Organo rite Aëre inflato, & tubulis phonicis in actum deductis, sonus harmonicus consequitur.

§. 145. Et sane hæc duo exempla nostro scopo admodum conveniunt: Quemadmodum enim superficies speculi inæqualis, imaginem vitiose repræsentat, & tubuli phonicis, non rite constituti, harmonicum concentum producere nequeunt, licet Musicus consummatus manum admoveat, sic etiam Cerebro, ejusque tubulis vitatis, ideæ necessario depravantur.

§. 146. Et certe, quod circa organon musicum officium est Musici Organistæ, id circa mentis operationes præstare videtur anima rationalis. Quemadmodum enim iste pro lubitu, secundum Artis tamen regulas, & Mûsices fundamenta, omnis generis concentus producit, prout fluidum Aëreum mox in hosce, mox in alios tubulos impellit; Sic Anima rationalis, secundum Leges naturæ, principium sensitivum pro lubitu dirigens, per quoslibet Cerebri tubulos propellit, sic
que

subtilis motu, diversas animi inclinationes, & consuetudinem ad certa peccata deducit.

que innumeras ideas, olim perceptas, repetit, eas combinat, dividit, aliasve novas ex ipsis colligit, fingitve.

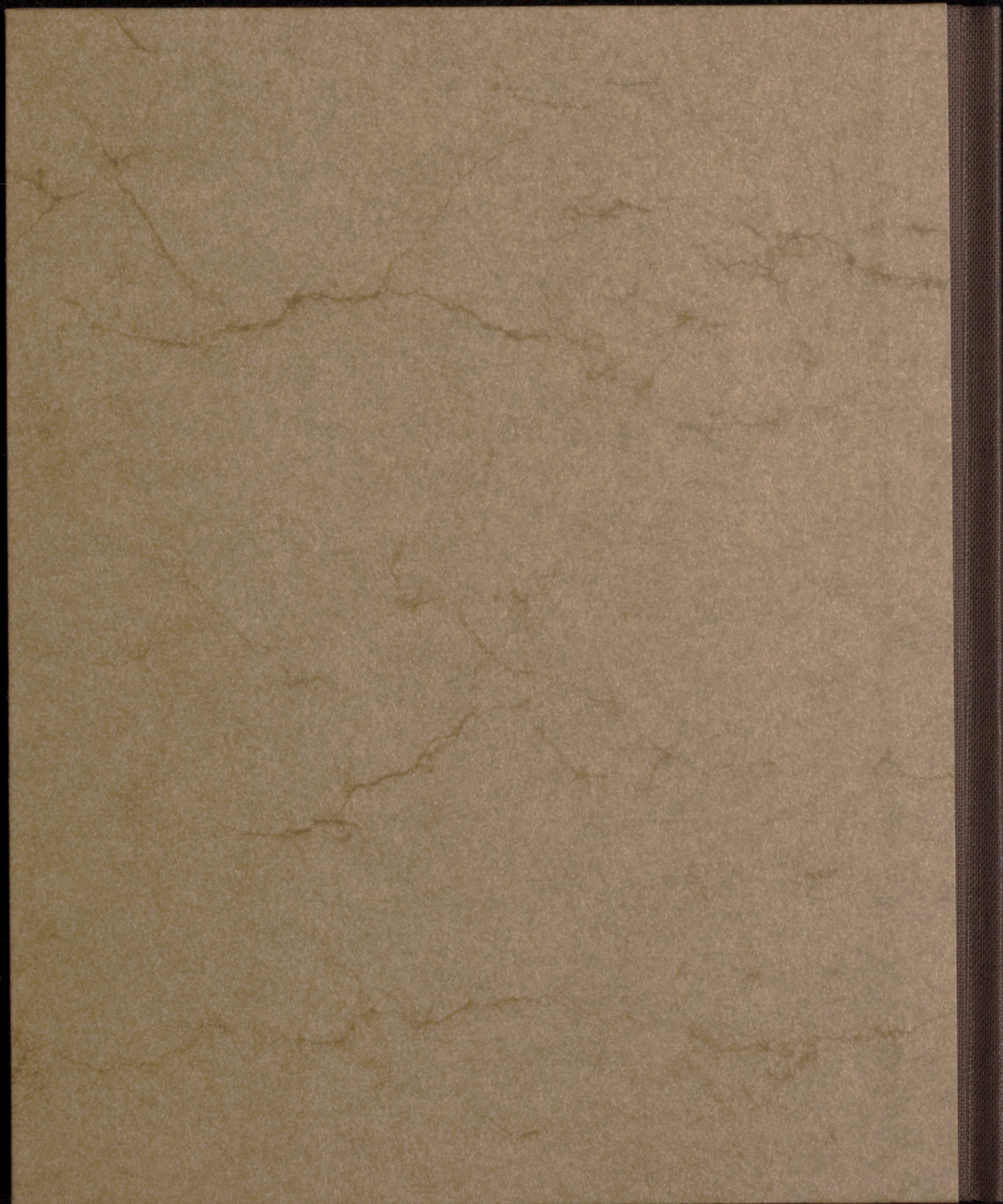
§. 147. Brutum autem simile mihi videtur Organo portatili, quod mediante manubrio versatili impulsus, varias cantilenas, sive melodias profert, æque artificiose, ac si a Musico artifice dirigeretur. Sed quemadmodum hæc machina phonastica, non ultra certum cantilenarum numerum se extendit, ab artifice mechanico præfixum, sic etiam brutum ideas & imaginationem exercet, non tamen pro lubitu circa quaslibet, multo minus intellectuales, se occupare valet: sed ea tantum perceptibilia admittit, quæ immediate in sensus incurrunt, horumque ideas sensuales retinet, in quantum sensuales sunt, & ad conservationem ac finem animalis faciunt, ad quem DEus quodlibet condidit.

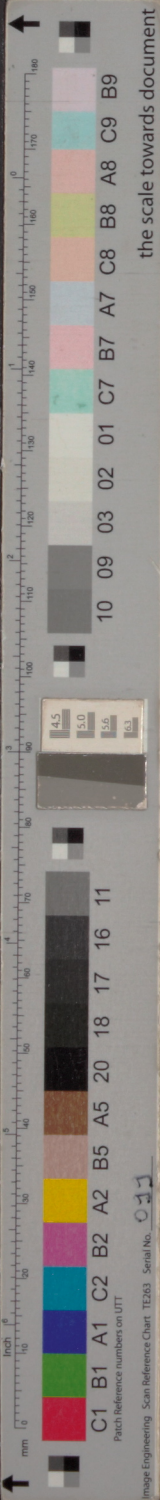
§. 148. Quod qui nondum concipere possunt, illi in communi adhuc errore versantur, in materia nil aliud esse præter extensum, ideas autem nil cum extenso habere commune.

§. 149. Nam (1.) Clarissimum est, & ex præmissis demonstratum, idearum sensualium perceptionem ac repetitionem, sine causis materialibus, ne quidem in homine fieri posse. (2.) Falsissimum est in materia nil esse præter extensum, (3.) Falsissimum est omnem materiam occupare spatium.

§. 150. Hoc ut plenius appareat, consideremus phenomenon ex Catoptrici, quo Petrus & Paulus oblique speculo oppositi, hic Petri, ille vero Pauli imaginem observat; Tertius vero, Johannes, directe speculo obversus, suam ipsius imaginem intuetur.

§. 151. Ex hoc enim phænomeno elucet, tres imagines, in iisdem speculi punctis representari, sine ulla confusione: quod fieri non posset, si æther ejusdem conditionis esset, cum reliqua materia crassiori, cujus qualibet particula spatium proprium occupat. Nam hic nullum spatium æther occupare vide-

⦿ (37) ⦿

? mihi quoque concedes, DEUM potuisse
re tantum cognitionis sensualis, quantum
in eorum sufficit: imprimis cum in ipso ho-
minalis, quatenus est sensualis, sive passiva,
a corporea, unice pendeat.

ita autem propter finem agere, facile con-
natiocinando, non spontanea electione,
e coactiva, ipsis quid agant, aut cur agant,
. Sensum enim famelicum ipsis indidit
ertum eduliorum genus appetitus feratur, ex
abent; ut denique sensibus gaudeant ad in-
ntum, & tali partium structura, cum exter-
ut acquirere, & in usum convertere illud
tori debetur.

id enim putas, si DEUS Leonem produceret
, unguibusque destitutum, nonne pereun-
ret? Nam in majora animalia vim exercere
ora vero, praterquam quod velocitate facile
rent, non sufficerent etiam; ut rictum, mul-
um stomachum immanis bestia explerent.

in eo quam maxime aberrant recentiores,
pter quem agere observant animalia, arces-
nterno Spirituali, cum tamen iste deducen-
Numine Creatore. Hic enim omnia ad fi-
didit, talibusque mediis prospexit, quæ ad
um sunt aptissima, ita ut de se ipso testetur:
alles seht gut. Bonum autem dici non me-
num fuisset ad finem, quem DEUS præ-

id dicis inesse tamen Canibus deliberationem
nam interdum canem ad nutum Heri statim
ice nullis blanditiis, imo ne comminatione
è latebra posse, ut Hero obtemperet. Inesse
incipium rationale & immateriale.

E 3

S. 134.

ides circa finem Cap. XVI, aut initium XVII.